

Stanisław Skórka

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, Biblioteka Główna AGH
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Czy bibliotekarze będą jeszcze potrzebni? Obszary kompetencji przyszłych pracowników bibliotek akademickich

Streszczenie: Od czasu pojawienia się komputerów oraz sieci globalnej przewidywano rychły koniec bibliotek lub radykalną zmianę ich funkcjonowania (Licklider 1970, s. 19–21). Dziś wiadomo, że schyłek działalności bibliotek raczej nie nastąpi w najbliższym czasie. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarówno instytucja, jak i profesja ewoluują – muszą nadążać za aktualnymi trendami albo przestaną być potrzebne.

W literaturze znaleźć można wiele propozycji dotyczących przyszłości zawodu bibliotekarza. Szczególnie interesujące z punktu widzenia niniejszego artykułu są prognozy wskazujące na określone kompetencje i umiejętności, w jakie wyposażony będzie pracownik biblioteki przyszłości.

Autor przedstawi koncepcję przyszłości profesji bibliotekarza, opierając się na siedmiu obszarach, do których zalicza się większość kompetencji i umiejętności cenionych współcześnie. Należą do nich: obszar IT, obszar UX – dotyczący wrażeń użytkownika (*user experience*), obszar HCI (*human-computer interaction*) – interakcja użytkowników z cyfrowymi zasobami i usługami bibliotek, obszar *open access*, obszar zasobów cyfrowych, obszar bibliometrii oraz specjalność dziedzinowa (naukowa).

Słowa kluczowe: zawód bibliotekarza, biblioteki akademickie, przyszłość bibliotek, kompetencje zawodowe

1. Wstęp

Według autorów tekstów z serwisów Zmiana Zawodowa oraz PulsHR (Ciećwierz b.d.; Klyta 2022) odpowiedź na pytanie zawarte w tytule artykułu jest jednoznaczna – nie. Podobnie jak w przyszłości prawdopodobnie nie będą potrzebni górnicy, hutnicy, kelnerzy, bariści, piloci wojskowi i wiele innych profesji. Zastąpić ich mają roboty i technologia informacyjna. Niniejszy tekst jest próbą odpowiedzi

na wspomniane pytanie z perspektywy bibliotekarza – praktyka i teoretyka, uczestniczącego także w kształceniu kadr bibliotecznych.

Przytoczona powyżej sceptyczna opinia dotycząca przyszłości zawodu bibliotekarza może być uzasadniona, zważywszy również na zmniejszenie liczby lub przekształcanie kierunków studiów z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na wielu uczelniach w Polsce, które dotychczas się tym zajmowały (Kocójowa 2004)¹. Uważa się jednak, że sam kierunek ma w sobie potencjał, pod warunkiem uwzględnienia w programach nauczania treści o charakterze *big data* oraz *data mining* (Klyta 2022).

Temat kształcenia bibliotekarzy oraz kompetencji, jakie powinni mieć, doczekał się bogatej literatury przedmiotu zarówno w języku polskim (m.in. Zybert 1995; Bogłowska, Szewczak 2001), jak i angielskim. Omawiano w niej m.in. perspektywy zawodu (Australian Library and Information Association 2014), kompetencje przydatne w zawodzie (Seminelli 2016) i nowe stanowiska.

2. Kompetencje przyszłości

Każda profesja, aby przetrwać, powinna ewoluować, rozwijać się i nadążać za współczesnymi wymogami cywilizacji oraz potrzebami ludzi. Ewolucja zawodu może być związana z różnymi czynnikami, których pojawienie się lub zniknięcie wywiera wpływ na zmianę paradygmatu, wywołuje konieczność przemyślenia na nowo koncepcji kształcenia itp. W przypadku zawodów XXI w. do takich czynników, zdaniem autorów raportu *Future Work Skills 2020* (Davies 2011, s. 3–5), należą:

- długość życia – wydłużająca się globalna długość życia zmienia charakter kariery i uczenia się;
- pojawienie się urządzeń i systemów inteligentnych;
- wszechobecna komputeryzacja – ogromny wzrost liczby czujników i mocy obliczeniowej czyni świat programowalnym systemem;
- pojawienie się nowych mediów – nowe narzędzia komunikacji wymagają nowych umiejętności korzystania z mediów nie tylko tekstowych;
- rozszerzone struktury organizacyjne (*superstructured organizations*) – technologie społeczne napędzają nowe formy produkcji i tworzenia wartości;
- świat globalnie połączony – rozwijająca się ogólnoswiatowa łączność stawia różnorodność i zdolność adaptacji w centrum działań organizacyjnych.

¹ Według portalu Oto Uczelnie tylko cztery uniwersytety w Polsce prowadzą kierunek studiów pn. informacja naukowa i bibliotekoznawstwo, tj. UW, UAM, UŚ oraz UW r (Otouczelnie.pl b.d.).

Współcześnie szczególnie wyraźnie można dostrzec dwa zjawiska mające największy wpływ na rolę i zadania biblioteczarki oraz na ewolucję profesji:

- Zmieniające się środowiska informacyjne – obecnie widoczny jest trend łączenia ekosystemów informacyjnych w zintegrowane cyfrowe środowiska wykorzystujące różne formaty, rodzaje danych i treści, ale także dające użytkownikom możliwość płynnego przechodzenia między nimi i realizowania różnorodnych potrzeb informacyjnych. Systemy dawniej istniejące jako samodzielne instalacje, zamknięte w pomieszczeniach lub budynkach, nie zaspokajają już potrzeb dzisiejszych użytkowników, ich nazwa („systemy offline”) trafnie sugeruje, że znajdują się poza siecią, niejako na poboczu autostrady informacyjnej. Dodatkowym atutem współczesnych platform cyfrowych jest możliwość samodzielnego przeglądania zasobów przez użytkownika dzięki tzw. narzędziom odkrywania (*discovery*) (Skórka 2017).
- Nowa generacja użytkowników bibliotek – to m.in. ludzie urodzeni między rokiem 1990 a 2010, nazywani „cyfrowymi dziećmi”, „pokoleniem Z”, wyznający zasadę „trzech C” (*connect, communication, change*) (Kotarbiński 2021, s. 30), wyposażeni w urządzenia mobilne, chcący być stale online i szybko uzyskiwać potrzebne im informacje. Nazywani także „prosumentami”, czyli konsumentami i twórcami informacji równocześnie (Skórka 2012, s. 29), potrafią równolegle pracować w kilku środowiskach (*multiscreening*) (Adamczyk et al. 2014, s. 14). Stanowią wyzwanie dla bibliotek, które z reguły wolniej wprowadzają innowacje m.in. ze względów ekonomicznych.

Współczesny użytkownik biblioteki ma potrzeby lub raczej wymagania podobne pod pewnymi względami do oczekiwań klientów sklepów internetowych. Tego rodzaju konsumenci, świadomi swej władzy, mogą oczekiwać, by firmy świadczące usługi dopasowywały je do ich preferencji. Jednym z przykładów takich wymagań jest pięć tzw. reguł świadomego swej władzy konsumenta:

1. Nie marnuj mojego czasu – Internet pozwala oszczędzić czas, użytkownicy są zajęci i skupieni na swoich potrzebach.
2. Daj mi to, czego chcę, i wtedy, kiedy tego chcę – użytkownicy pragną najmniejszym wysiłkiem znaleźć poszukiwaną treść i zająć się innymi sprawami.
3. Daj mi konkret, a nie jakąś paplaninę – zbyt dużo nieistotnej treści sprawia, że odbiorcy odczuwają niezadowolenie i postrzegają takie działanie za próbę realizacji interesów przedsiębiorstwa z pominięciem ich potrzeb.

4. Nie wykorzystuj mnie – użytkownicy są podejrzliwi i ostrożni wobec m.in. praktyk zasypywania niechcianą pocztą, newsletterami itp.
5. Nie rozczarowuj mnie – e-klienci nie wybaczą, mając wiele możliwości wyboru, opuszczają witryny internetowe, które nie zaspokajają ich potrzeb (Windham, Orton 2001, s. 43–44).

Handel elektroniczny przyniósł wygodę, o której użytkownicy wcześniej nie myśleli – była ona raczej w sferze fantastyki naukowej. Podobnie można powiedzieć o usługach bibliotek – mimo że nowinki technologiczne w dziedzinie wyszukiwania implementowane są później niż w e-handlu², poszukiwanie informacji stało się zdecydowanie łatwiejsze niż w czasach książki rękopiśmiennej i drukowanej. Znajomość potrzeb użytkowników i umiejętność ich badania okazuje się przydatna m.in. podczas planowania nowych usług lub rozwijania dotychczasowych. Tradycyjne umiejętności bibliotekarza w zakresie gromadzenia i zarządzania zbiorami będą, jak się wydaje, nadal wymagane. Pojawia się jednak potrzeba nabycia dodatkowych kompetencji w zakresie marketingu, zarządzania dużymi zespołami ludzkimi i projektami, a także umiejętności sporządzania i negocjowania umów, w celu m.in. zapewnienia stałego dostępu do baz danych i e-booków przy jednoczesnym optymalnym finansowaniu (Australian Library and Information Association 2014, s. 14).

3. Potrzeby bibliotek akademickich

Przed bibliotekami akademickimi nieustannie stawiane są nowe wyzwania wynikające z zadań uczelni, postępu i rozwoju technologii, oczekiwań użytkowników czy wzrastającej ilości informacji oraz danych i związaną z tym koniecznością uporządkowania oraz ułatwienia dostępu do nich wszystkim zainteresowanym. Ten fakt powinien raczej cieszyć niż martwić, ponieważ pozwala snuć plany o dalszym rozwoju bibliotek w uczelniach i nie tylko. Skłania także do zastanowienia się, jakie kompetencje będą musieli mieć pracownicy bibliotek za kilka lub kilkanaście lat. Jakie umiejętności okażą się przydatne do podjęcia nowych zadań wynikających z potrzeb użytkowników, przed którymi stanie biblioteka?

W społeczeństwie, niestety, wciąż obecny jest stereotyp bibliotekarza lub raczej bibliotekarki – kobiety niezadowolonej z życia, w niemodnych strojach

² Przykładem jest zastosowanie nawigacji fasetowej, którą w księgarni Amazon wprowadzono w 1999 r., a w bibliotekach dopiero od 2006 r. w katalogu biblioteki North Carolina State University (por. Skórka 2014, s. 103).

(Machcińska 2014). Z jego nieaktualności zdają sobie sprawę głównie bibliotekarze lub stosunkowo nieliczne grono osób orientujących się w zadaniach współczesnej biblioteki akademickiej. W Polsce według *Klasyfikacji zawodów i specjalności* (Departament Rynku Pracy 2014) w grupie „bibliotekoznawcy, archiwiści i muzealnicy” (nr zawodu 262) wyszczególniono podkategorię „bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją” (nr 2622), w której wyodrębniono aż dziewięć zawodów i specjalności mających związek z pracą w bibliotece, m.in. analityk informacji i raportów medialnych, analityk ruchu na stronach internetowych, menedżer zawartości serwisów internetowych i specjalista zarządzania informacją. Bez przeprowadzenia szczegółowych badań trudno stwierdzić, na ile powyższe etykiety używane są w polskich bibliotekach uniwersyteckich. Niewykluczone, że ich powszechne stosowanie rzuciłoby nieco inne światło na całą profesję, podkreślając tak współcześnie istotną specjalistyczną wiedzę oraz cyfrowe kompetencje tej grupy zawodowej.

Na pytanie o to, jakie umiejętności powinien mieć pracownik biblioteki akademickiej w drugiej dekadzie XXI w., próbowali odpowiedzieć m.in. autorzy australijskiego raportu *Future of the Library* (Australian Library and Information Association 2014, s. 4), według których do najważniejszych obszarów kompetencji współczesnego i przyszłego bibliotekarza lub specjalisty ds. informacji należą:

- znajomość szerokiego kontekstu środowiska informacyjnego,
- poszukiwanie informacji,
- architektura informacji,
- organizacja i dostęp do informacji,
- informacyjne usługi, źródła i produkty,
- zarządzanie informacją,
- generowanie wiedzy.

Wzbogacając kompetencje z powyższych obszarów wiedzy o listę umiejętności, jakie wskazali dyrektorzy bibliotek uniwersyteckich z Finlandii (Widén, Kronqvist-Berg 2014), uzyskuje się obszerny zestaw wymagań i oczekiwań od współczesnego, ale także przyszłego pracownika biblioteki.

Należą do nich:

- Umiejętności informatyczne – sprawności technologiczne, w tym w rozwoju systemów (architektury) i budowaniu środowisk sieciowych.
- Wiedza o środowisku badawczym i pracy – znajomość i rozumienie potrzeb użytkownika biblioteki (badacza), zarządzanie badaniami oraz biegłość w zakresie metod bibliometrycznych.

- Umiejętności pedagogiczne – potrzebne do uczestniczenia w procesach uczenia się, zaplanowania odpowiedniej edukacji użytkowników oraz wsparcia w rozwijaniu sprawności w korzystaniu z informacji.
- Umiejętności społeczne i komunikacyjne obejmujące kompetencje społeczne i interaktywność, znajomość języków, sprawności w komunikowaniu się różnymi kanałami oraz wiedza z zakresu marketingu.
- Sprawność w zarządzaniu zbiorami, umiejętność zarządzania zbiorami cyfrowymi, *big data*, metadanymi i ogólnie rozumianego zarządzania informacją.
- Umiejętności zarządzania organizacją, projektami, realizacja kształcenia ustawicznego, znajomość prawa autorskiego, umów i licencji (Widén, Kronqvist-Berg 2014).

Powyższy zbiór kompetencji częściowo pokrywa się z propozycją autorów raportu zawierającego wytyczne dotyczące konstruowania treści programów nauczania przyszłych bibliotekarzy (Norlander, Barchas-Lichtenstein 2021). Z zestawienia wyłania się ponadto obraz interdyscyplinarnej profesji, która zdaje się odbiegać od tradycyjnie rozumianego bibliotekarstwa – opartego m.in. na bibliologii (Sosińska-Kalata 1995, s. 35) – i zmierzać raczej w kierunku zarządzania i organizacji informacji. Tak właśnie wygląda zauważalna od pewnego czasu ewolucja bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Wspomniane umiejętności pokrywają się w dużej części również z oczekiwaniami dyrektorów polskich bibliotek akademickich wobec kandydatów do pracy. Na podstawie ogłoszeń o pracę w bibliotekach akademickich zamieszczonych w portalach Pracuj.pl oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich autor zamierzał ustalić, jakie oczekiwania względem kandydatów formułowane są przez pracodawców. Czy na ich podstawie dostrzec można przyszłe trendy w zawodzie? Okazało się, że w zakresie nazw stanowisk nie widać zmiany, nadal poszukiwani są ludzie do pełnienia obowiązków młodszego bibliotekarza, bibliotekarza, kustosa bibliotecznego itp. – rzadko podawana jest np. specjalizacja. Jedynie w ogłoszeniu wysłanym z Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej pojawiła się nazwa stanowiska i specjalność „kustosz biblioteczny – specjalista ds. zasobów elektronicznych” (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 2022a)³. Wśród podstawowych kompetencji wymaganych od kandydatów wymieniano komunikatywność i umiejętność pracy w zespole oraz znajomość języka angielskiego. Cenioną umiejętnością jest, co nie

³ Oferty pracy przeglądano w okresie między 25 sierpnia a 16 września 2022 r.

dziwi, obsługa komputera. Autor zauważył także, że w dwóch ogłoszeniach ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie pojawił się wymóg: „Umiejętność realizacji zadań pod presją czasu” (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 2022b) – jest to kolejny dowód na ewolucję zawodu i zerwanie ze stereotypami spokojnej (żeby nie powiedzieć: nudnej) pracy.

4. Nowe zawody a tradycyjne kompetencje

Rozważając dalsze kierunki ewolucji zawodu bibliotekarza lub może ogólniej – pracownika biblioteki akademickiej – można przywołać przykłady krajów Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. Nietrudno zauważyć występowanie m.in. nazw specjalności znanych wcześniej głównie ze świata biznesu lub usług. W sporej części z nich pominięto termin „bibliotekarz” (San José State University School of Information 2023, s. 21). W bibliotekach pojawili się zatem: menedżerowie (*data manager, information systems manager* – Helsinki University Library), doradcy (m.in. *information consultant* – np. University of Aberdeen Library), analitycy (*bibliometric analyst* – np. KTH University Library w Sztokholmie), specjaliści (np. *monograph receiving specialist* – Stanford Libraries, *information specialist* – Helsinki University Library), architekci (np. *digital research architect* – Stanford Libraries)⁴. Zjawisko to ma jednak i negatywną stronę, przejawiającą się brakiem zrozumienia przez użytkowników biblioteki, czym zajmuje się taki specjalista informacji lub analityk (Frederick 2020). Podobne zjawisko występować może na uczelniach, gdzie utrwaloną w świadomości społeczności akademickiej nazwę „biblioteka” zastąpiono słowem „centrum”.

Jak wspomniano na początku niniejszego artykułu, postęp w zakresie technologii informatycznych oraz idący w ślad za nim rozwój usług mobilnych, cyfrowa postać informacji oraz ewolucja sposobów ich wyszukiwania zmieniają także oczekiwania wobec bibliotek i ich pracowników. Upraszczając, przed bibliotekarzami stoją dotychczasowe zadania, ale w rozszerzonej formie. Należą do nich opisywanie informacji (bez metadanych użytkownik nie odnajdzie obiektu w sieci), łączenie i integracja zasobów (współpraca między systemami zapewnia bezkolizyjny dostęp do treści, nawigację w obrębie danych), udostępnianie bez fizycznego przemieszczania książek lub czytelnika (treść staje się wolna od swojego nośnika) oraz dbanie o markę (zapewnianie wysokiej jakości usług, poszerzanie wiedzy oraz informowanie

⁴ Por. np. KTH Library b.d.; Stanford Libraries b.d.; University of Aberdeen: Library b.d.

o tym świata zewnętrznego). Biorąc pod uwagę wspomniane wyzwania, autor wyodrębnił sześć obszarów kompetencji i umiejętności, w ramach których w przyszłości mogą być kształtowane zadania bibliotekarzy. W tabeli 1 zostały one zestawione z propozycjami stanowisk i specjalności, które wymieniono w klasyfikacji przygotowanej na potrzeby rynku pracy (Departament Rynku Pracy 2014), wzbogaconymi o propozycje z raportu *MLIS Skills at Work* (San José State University School of Information 2023). Obszary te dotyczą: technologii informacyjnej, wrażeń użytkownika (UX), *open access*, zasobów cyfrowych, bibliometrii i analiz, specjalizacji naukowej i dziedzinowej, marketingu i zarządzania marką.

Tabela 1

Zestawienie obszarów kompetencji i umiejętności z odpowiadającymi im nazwami profesji

Nazwa obszaru	Cechy i zadania	Nazwa profesji
Obszar IT	<ul style="list-style-type: none"> – projektowanie systemów i aplikacji; – utrzymywanie systemów bibliotecznych i administrowanie nimi 	<ul style="list-style-type: none"> – projektant i administrator baz danych; – programista aplikacji; – projektant interfejsu użytkownika; – administrator systemów; – menedżer systemu
Obszar UX/AI	<ul style="list-style-type: none"> – badanie wrażeń użytkownika (<i>user experience</i>); – analiza interakcji użytkowników z zasobami/usługami bibliotek (<i>human-computer interaction</i>); – architektura informacji; – testowanie systemów i witryn internetowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analityk informacji i raportów medialnych; – analityk doświadczenia użytkowników (<i>user experience analyst</i>); – specjalista do spraw rozwoju stron internetowych; – tester oprogramowania komputerowego; – architekt informacji; – <i>content manager</i>
Obszar <i>open access</i>	<ul style="list-style-type: none"> – udostępnianie publikacji w otwartym dostępie; – zarządzanie danymi badawczymi; – koordynowanie polityki otwartości; – edukacja nt. otwartej nauki 	<ul style="list-style-type: none"> – specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej; – specjalista zarządzania informacją; – <i>data steward</i>; – <i>data curator</i>; – <i>research data curator</i>; – <i>open science intelligence worker</i>

Tabela 1 cd.

Obszar zasobów cyfrowych	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja zasobów cyfrowych i zarządzanie nimi; – digitalizacja, obróbka materiałów cyfrowych; – tworzenie opisów i metadanych 	<ul style="list-style-type: none"> – menedżer zawartości serwisów internetowych; – specjalista zarządzania informacją; – specjalista zarządzania dokumentacją; – grafik komputerowy
Obszar bibliometrii, analiz	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie statystyk i analiz bibliometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – analityk baz danych (<i>data scientist</i>); – analityk informacji i raportów medialnych
Obszar naukowo-dziedzinowy	<ul style="list-style-type: none"> – specjalizacja z zakresu danej dyscypliny naukowej lub praktycznej; – wsparcie w procesie wyszukiwania informacji naukowej 	<ul style="list-style-type: none"> – doradca do spraw zasobów bibliotecznych; – <i>curator of special collections</i>; – <i>curator for collection</i>; – <i>subject specialist</i>; – <i>research librarian</i>; – <i>personal librarian</i>; – <i>information advisor</i>
Obszar marketingu i zarządzania marką	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja wydarzeń; – prowadzenie social mediów (profilu w portalach społecznościowych, blogów itp.); – promocja działań i usług biblioteki 	<ul style="list-style-type: none"> – specjalista do spraw mediów społecznościowych; – specjalista do spraw marketingu; – specjalista do spraw <i>public relations</i>; – menedżer marki

(źródło: opracowanie własne na podstawie: Departament Rynku Pracy 2014; San José State University School of Information 2023)

Niektóre z etykiet nie mają jeszcze polskich odpowiedników, dlatego autor zachował oryginalną pisownię. Przykładem są np. *data steward*, *data curator* czy *research librarian* – choć w ostatnim przypadku odpowiednikiem wydaje się bibliotekoznawca, którego zadania związane są m.in. z szeroko pojętą działalnością naukową (Informacja o zawodzie... 2018, s. 9).

5. Podsumowanie

Specyfika pracy i oparcie większości usług na systemach i aplikacjach sieciowych sprawiają, że część pracy współczesny użytkownik może wykonać za pomocą komputera lub smartfona z dostępem do Internetu, dlatego podczas analizy ewolucji

stanowisk bibliotecznych na świecie dostrzeżono tendencję do rozdzielania zadań dawniej przydzielanych bibliotekarzom, a obecnie asystentom lub technikom bibliotecznym (U.S. Bureau of Labor Statistics b.d.). Tego typu struktura stanowisk stosowana jest w Europie m.in. w hiszpańskich bibliotekach akademickich zatrudniających asystentów bibliotecznych, których zadaniem, według American Library Association, jest pomagać bibliotekarzom i technikom bibliotecznym w organizowaniu zasobów bibliotecznych i udostępnianiu ich użytkownikom (American Library Association b.d.). W punkcie dystrybucji zbiorów pomocnicy biblioteczni wypożyczają i zbierają książki, czasopisma, kasyety wideo i inne materiały. Wymagania rekrutacyjne dla asystentów bibliotecznych są na ogół minimalne. Kompetencje oraz zadania w takiej hierarchii stanowisk służbowych można opisać następująco:

- bibliotekarz – wyższe wykształcenie, tytuł naukowy, zadania: obsługa pracowników naukowych, doradztwo, badania, szkolenia, tworzenie baz danych i organizowanie zasobów w sposób łatwy do znalezienia, opieka nad technikami i asystentami bibliotekarzy;
- technik bibliotekarz – wykształcenie średnie lub wyższe, zadania: obsługa użytkowników (udostępnianie, digitalizacja, ksero, wypożyczenia, zapisy itp.);
- asystent bibliotekarza – wykształcenie zawodowe lub średnie, stażysta, zadania: obsługa magazynu, czynności intrologatorskie, opieka nad zbiorami, wsparcie technika bibliotekarza itp.

W takim sposobie organizacji pracy kładzie się większy nacisk na samodzielność użytkownika, stawiając go w roli osoby eksplorującej zasoby bez niczyjej pomocy, rolę bibliotekarza zaś ograniczając do bycia w gotowości – reagowania na konkretne prośby i potrzeby. Obserwacje piszącego te słowa wskazują, że w najbliższej przyszłości tak będzie wyglądać obsługa czytelników w większości bibliotek, szczególnie w tych z wolnym dostępem. Odnosząc się do powyższej hierarchii, można przewidywać, że w polskich realiach struktura stanowisk w bibliotece akademickiej będzie wyglądać następująco: bibliotekoznawca, bibliotekarz oraz pomocnik bibliotekarza (Informacja o zawodzie... 2018, s. 8).

Odpowiadając na pytanie zadane w tytule, można stwierdzić, że przetrwanie profesji zależy od adaptowania się jej przedstawicieli do nieustannych zmian – aktywność, rozwijanie umiejętności oraz innowacyjne podejście były i są najlepszym gwarantem istnienia każdego zawodu. Na zakończenie warto przytoczyć pewną zasłyszaną dewizę ze świata biznesu: „każda firma jest jak roślina: albo się rozwija, albo usycha”. To trafne spostrzeżenie odnosi się również do bibliotek.

Bibliografia

- Adamczyk P., Barciński P., Bubak P. et al. (2014). Perspektywy rozwojowe mobile online w Polsce. Raport [online]. IAB Polska. Dostępny w: https://iab.org.pl/wp-content/uploads/2014/09/raport_iab_polska_mobile.pdf [przełączany 16.03.2023].
- American Library Association (b.d.). Library assistants and technicians [online]. Dostępny w: <https://www.ala.org/educationcareers/assistant> [przełączany 18.03.2023].
- Australian Library and Information Association (2014). Future of the Library and Information Science Profession: Library and Information Professionals [online]. Dostępny w: <https://read.alia.org.au/content/future-library-and-information-science-profession-library-and-information-professionals> [przełączany 7.09.2023].
- Bogłowska A., Szewczak J. (oprac.) (2001). Bibliotekarz dziedzinowy w bibliotekach akademickich. Materiały z seminarium zorganizowanego przez Bibliotekę Główną UMK w dniach 26–27 października 2000 r. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. ISBN 8323113505.
- Ciećwierz J. (b.d.). Zawody przyszłości – co nas czeka za 20 lat? [online]. Dostępny w: <https://zmianazawodowa.pl/wiedza/zmiana-zycia-i-pracy/297-zawody-przyszlosci-co-nas-czeka-za-20-lat> [przełączany 10.03.2023].
- Davies A., Fidler D., Gorbis M. (2011). Future Work Skills 2020 [online]. Institute for the Future for the University of Phoenix Research Institute. Dostępny w: https://legacy.iftf.org/uploads/media/SR-1382A_UPRI_future_work_skills_sm.pdf [przełączany 14.03.2023].
- Departament Rynku Pracy (2014). Klasyfikacja zawodów i specjalności [online]. Dostępny w: <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci> [przełączany 16.03.2023].
- Frederick D.E. (2020). Librarians in the era of artificial intelligence and the data deluge. *Library Hi Tech News* [online], vol. 37, no. 7, s. 1–7. Dostępny w: <https://doi.org/10.1108/LHTN-03-2020-0029> [przełączany 14.03.2023].
- Informacja o zawodzie. Bibliotekoznawca (262203) (2018) [online]. Warszawa: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy. Dostępny w: http://www.infodoradca.edu.pl/pdf/5_Bibliotekoznawca.pdf [przełączany 11.07.2023].
- Klyta T. (2022). Po tych studiach o dobrej pracy możesz zapomnieć [online]. PulsHR. Dostępny w: <https://www.pulshr.pl/edukacja/po-tych-studiach-o-dobrej-pracy-mozesz-zapomniec,85958.html> [przełączany 10.03.2023].
- Kocójowa M. (2004). Akredytacja studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej: dylematy etyczne. W: W kręgu książki, biblioteki i informacji naukowej: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Zbigniewowi Żmigrodzkiemu. Red. K. Heska-Kwaśniewicz, współpr. D. Pietruch-Reizes. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 174–181. ISBN 8322613059.
- Kotarbiński J. (2021). Marka 5.0. Człowiek i technologie: jak tworzą nowe wartości? Warszawa: PWN. ISBN 9788301218386.

- KTH Library (b.d.). Staff Directory [online]. Dostępny w: <https://www.kth.se/directory/tr?l=en> [przełączany 14.03.2023].
- Licklider J.C.R. (1970). Biblioteki przyszłości. Tł. A. Składanek, E. Stolarska. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Machcińska K. (2014). „Bo nie wyglądasz jak bibliotekarka”. *Forum Książki* [online], nr 1(01). Dostępny w: <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/fk/2014/01/bo-nie-wygladasz-jak-bibliotekarka/> [przełączany 8.01.2023].
- Norlander R.J., Barchas-Lichtenstein J. (2021). Skills for 21st-Century Librarians: Learning Objectives for Library Programming. Knology Publication #IML.074.707.02 [online]. Chicago: American Library Association. Dostępny w: https://www.ala.org/tools/sites/ala.org.tools/files/content/Learning%20Objectives_Competency%20Training_08%2031.pdf [przełączany 7.09.2023].
- Otuczelnie.pl (b.d.). Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo [online]. Dostępny w: <https://www.otuczelnie.pl/artukul/859/Informacja-naukowa-i-bibliotekoznawstwo> [przełączany 14.07.2023].
- San José State University School of Information (2023). MLIS Skills at Work: A Snapshot of Job Postings [online]. Dostępny w: http://ischool.sjsu.edu/sites/default/files/content_pdf/career_trends.pdf [przełączany 16.03.2023].
- Seminelli H. (2016). Librarian as professional. *The Serials Librarian* [online], vol. 71, iss. 1, s. 63–69. Dostępny w: <https://doi.org/10.1080/0361526X.2016.1168667> [przełączany 11.09.2023].
- Skórka S. (2012). Biblioteka akademicka wobec wyzwań użytkowników „generacji Google”. *Biblioteka i Edukacja* [online], nr 1, s. 27–38. Dostępny w: <https://bg.up.krakow.pl/bie/index.php/bie/article/view/4> [przełączany 16.03.2023].
- Skórka S. (2014). Fasety na nowo odkryte. Integrowanie systemów nawigacji i organizowania informacji. *Zagadnienia Informacji Naukowej* [online], t. 52, nr 2, s. 92–109. Dostępny w: <http://ojs.sbp.pl/index.php/zin/article/view/551/501> [przełączany 17.03.2023].
- Skórka S. (2017). Wizualizacja nawigacji w serwisach typu discovery. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* [online], t. 10, nr 2, s. 135–161. Dostępny w: <https://doi.org/10.12775/TSB.2017.021> [przełączany 11.09.2023].
- Sosińska-Kalata B. (1995). Koncepcja nauczania bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce po II wojnie światowej. W: Bibliotekarstwo i informacja naukowa: kształcenie w perspektywie nowego stulecia. Red. E.B. Zybert. Warszawa: Wydawnictwo SBP, s. 30–51. ISBN 8385778438.
- Stanford Libraries (b.d.). Staff directory [online]. Dostępny w: <https://library.stanford.edu/staff-directory> [przełączany 25.09.2023].
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (2022a). Biblioteka Główna WAT | 2 oferty pracy [online]. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=24643&prev=658> [przełączany 14.03.2023].

- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (2022b). Biblioteka Główna/Biblioteka przy Instytucie Medycyny Weterynaryjnej SGGW | Oferta pracy [online]. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=24828&prev=658> [przełądany 16.03.2023].
- University of Aberdeen: Library (b.d.). Contacts [online]. Dostępny w: <https://www.abdn.ac.uk/library/support/contacts-106.php> [przełądany 14.03.2023].
- U.S. Bureau of Labor Statistics (b.d.). Occupational Outlook Handbook. Library Technicians and Assistants [online]. Dostępny w: <https://www.bls.gov/ooh/education-training-and-library/library-technicians-and-assistants.htm#tab-2> [przełądany 14.07.2023].
- Widén G., Kronqvist-Berg M. (2014). The Future Librarian: A Diverse and Complex Professional [online]. *Proceedings of the IATUL Conferences*. Paper 7. Dostępny w: <https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2052&context=iatul> [przełądany 17.03.2023].
- Windham L., Orton K. (2001). Dusza nowego konsumenta: postawy, zachowania i preferencje e-klientów. Przeł. M. Rusiński. Warszawa: CeDeWu. ISBN 8387885169.
- Zybert E.B. (Red.) (1995). Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Kształcenie w perspektywie nowego stulecia. Warszawa: Wydawnictwo SBP. ISBN 9788385778431.